

Genkanningar fyri arvaligar hjartasjúkur bjarga lívi

Hjartalæknar eru í alt størri mun farnir at brúka genkanningar til at finna arvaligar hjartasjúkur so tíðliga, at tær kunnu fyrbyggjast. Fleiri føroyingar eru settir í fyrbyggjandi viðgerð, hóast tey eingi sjúkutekin hava.

Eftir Dagmar Joensen-Næs

Hjartalæknar á Landssjúkrahúsinum eru í stóran mun farnir at brúka genkanningar til at staðfesta arvaligar hjartasjúkur. Kannningar av genunum verða ikki bert brúktar til at staðfesta hjartasjúkur hjá fólki, ið longu eru sjúk, men eisini familjur teirra fáa tilboð um kanningar, sum kunnu avdúka, um tey eru í vanda fyri at fáa somu sjúku.

- Fleiri eru funnin við genkanningum, sum enn eingi sjúkutekin høvdu. Tey eru sett í fyrbyggjandi viðgerð við heilivági, sum virkar so væl, at tey kunnu vænta at liva nærum eins væl og leingi sum onnur, ið ikki hava sjúkuna, sigur Kasper Kyhl, sum starvast sum hjálparlækni á Landssjúkrahúsinum og er undir útbúgving til hjartalækna.

LÆTT AT FINNA OG FYRBYRGJA

Hjartalæknar eru helst teir læknarnir, sum í størstan mun hava tikið genkanningar til sín og brúka tær

til at staðfesta sjúkur og vanda fyri sjúkum.

- Tað finnast eini 20 arvaligar hjartasjúkur, sum lættliga kunnu staðfestast við genkanning, tí vit vita nágreiniliga, hvar í genunum brekini eru, ið kunnu elva til sjúku.

- Hetta eru sjúkur, sum bert stava frá breki í genunum. Tað er ikki sum við blóðproppum og æðrakálking, har lívsstíllur eisini hevur nógv at siga fyri, um fólk gerast sjúk, sigur Kasper Kyhl.

Hjartalæknarnir á Landssjúkrahúsinum eru farnir undir at leita miðvíst eftir serliga einari hjartasjúku, sum kallast hypertrofisk hjartasjúka. Hetta er ein álvarslig sjúka, sum ger, at hjartavøddin verður ov tjúkkur. Tað kann føra til óregluliga hjartarútmu, hjartasteðg og deyða.

- Hetta er tann mest vanlig arvaliga hjartasjúkan. Vit vita ikki, hvussu vanlig hon er í Føroyum, men er útbreiðslan tann sama sum í Danmark, so hava hundrad føroyingar tað genbrekið, ið elvir til sjúkuna, sigur Kasper Kyhl.

Hjartalæknarnir hava funnið

fleiri familjur í Føroyum, sum hava sjúkuna.

- Sjúkan verður ofta staðfest, tá fólk fáa hjartasteðg. Tá kunnu vit við eini genkanning siggja, at hann ella hon hevur hypertrofiska hjartasjúku. Síðani kalla vit nærmastu skyldfólkini inn og bjóða teimum at fáa gjørda eina genkanning fyri at vita, um tey eisini hava genbrekið.

Nærmastu skyldfólkini hjá teimum, ið hava sjúkuna, verða kannaði við genroynd, ultraljóðsskanning og EKG.

- Tað hevur stóran týdning at finna tey, ið hava brekið, áðrenn tey gerast sjúk, tí tá tey hava fingið sjúkuna, kunnu tey ikki gerast frísk aftur. Tá er hjartavøddin vorðin ov tjúkkur og hevur fingið arrvevnað, sum ikki fæst burtur aftur.

Helvtin av teimum nærmastu skyldfólkunum hjá teimum, ið hava sjúkuna, hava eisini tað sjúka genið.

- Vit hava funnið fleiri, sum hava brekið, men enn ikki eru vorðin sjúk. Um nærri kanningar vísa, at tey hava sjúkutekin, verða tey sett í viðgerð við fyrbyggjandi heilivági. Heilivágurin virkar so væl, at tey kunnu vænta at liva nærum eins leingi sum onnur, ið ikki eru sjúk.

Tey, ið ikki hava genbrekið, verða ikki kallað inn til fleiri kanningar.

- Tey eru frísk og sleppa undan at hugsa meira um hetta, og teirra børn verða heldur ikki kannað, tí tey kunnu ikki arva sjúkuna, sigur Kasper Kyhl.

Ein onnur lutfalsliga vanlig arvalig hjartasjúka er arvaligt ov høgt kolesterol. Tey, ið hava hesa sjúkuna, hava alt ov høgt kolesterol í blóðinum, sum ikki ber til at fáa niður við at eta sunt og røra seg.

- Hetta er eisini ein álvarslig sjúka, sum kann staðfestast við millum annað genkanning og kann fyrbyggjast við heilivági. Sanna á Borg, sum er lækni og ph.d. lesandi, er í lötuni við at kanna, hvussu út-

breidd hendan sjúkan er í Føroyum, sigur Kasper Kyhl.

STØRRI FYRIMUNIR ENN VANSAR

Familjulimir hjá hjartasjúklingum, ið fáa boðið genkanning, gera sjálvi av, um tey taka av tilboðnum. Tað eru bæði fyrimunir og vansar við at lata seg kanna.

- Fyrimunurin er, at vit kunnu fyrbyggja, at fólk fáa eina álvarsliga hjartasjúku. Tað eru ikki øll, sum verða sjúk, hóast tey hava tað sjúka genið. Men vit vita, at nøkur gerast álvarsliga sjúk og kunnu

doyggja av sjúkuni, um tey ikki fáa fyrbyggjandi viðgerð. Tí mæla vit øllum, sum kunnu hugsast at hava genbrekið, til at lata seg kanna og viðgera, um brekið verður staðfest, sigur Kasper Kyhl.

Fólk eiga tó at hugsa seg væl um og vera til reiðar at taka ímóti avleiðingunum, tá tey játta at lata seg kanna.

- Hóast vit finna eitt sjúkt gen, so vita vit ikki, hvussu álvarslig sjúkan verður, ella um fólk yvirhøvur verða sjúk. Tá genbrekið er ávíst, fara tey at verða kallað inn til kanningar restina av lívinum, eisini

FAKTA

Kasper Kyhl

Útbúgvinn sum lækni á Keypmannahavnar Universiteti 2006-13
Ph.d. í hjartasjúkum á Keypmannahavnar Universiteti 2013-16
Hjálparlækni á Medisinska deplinum á Landssjúkrahúsinum 2016-
Undir útbúgving til serlækna í hjartasjúkum